

HOSTEM NA TŘI DNY

Oč zkrátil M.Gorbačov svou dubnovou návštěvu v Československu, o to déle vlály vlajky a třepetaly se transparenty na jeho počest. Už od ruzyňského přivítání bylo nabíledni, že celá návštěva je zorganizována sovětskými a československými bezpečnostními orgány. Uvádí se, že pracovníci sovětských tajných služeb přijeli do Prahy již v březnu, aby dohlédli na vše, co se chystá a jak je připravena ochrana Gorbačova při projevech bratrské lásky a sympatií v podnicích a na ulicích.

Byla to péče bdělá a přeostražitá. Na letišti v Ruzyni po přistání vykonal Gorbačov přehlídku čestné stráže a bezprostředně za ním pochodoval osobní sovětský ochránce, který se od něho už nehnul celou dobu jeho pobytu v Československu. Bylo to něco, co snad ještě moderní dějiny nezažily, snad s výjimkou nějakých bokassovských režimů. Ostatně i další grupa osobních strážných andělů se od sovětského činitele nehnula ani na krok a tvořila při "nenařádaných srdečných střetnutích s lidem" vždycky neprodyšnou kruhovou obranu. Také paní Reisa měla svou pspbní bezpečnostní ochránkyni. "Bezprostřední kontakty" jásalí novináři, "projevy lásky a přátelství" tvrdili komentátoři, "družba- družba" vyvolávali příslušníci policie a milicionáři převlečení do civilu i političtí funkcionáři odvelení na příslušná exponovaná místa. Vláda a ministři museli čekat téměř tři čtvrtě hodiny a přešlapovat na Jungmannově náměstí, než se prověřila pěší zóna a než se mohl dostavit se zpožděním sovětský představitel. Pak teprve se mohla konat srdečná "vstřeča" s Pražany.

"Náhodní" chodci, s nimiž se Gorbačov "náhodně" setkal, odpovídali nápadně shodně. Byl to koncert optimismu, přímo estráda dobré nálady, Ein Kessel Bunt.

Student: Všechno je v pořádku. Náš život je zajímavý./Viz hantýrku Pionýrské Pravdy/.

Jedenáctiletá pionýrka: Chceme vám poděkovat za vaši práci, kterou vynakládáte, aby nebylo válek a my děti si mohly hrát a učit se v míru.

Děvče Na Místku: Je to vzrušující pocit podat si ruku se s.Gorbačovem.

Spisovatel Švejda: Reportáž z prvního dne pobytu M.Gorbačova patří k mým největším zážitkům.

A sám host Gorbačov: Pokud mají dobrou náladu dělníci, pak je v zemi všechno v pořádku.

✱

Co se čekalo?

Všelicos, i stanovisko k srpnové okupaci roku 1968, řeč o raketách, o "dočasném pobytu" sovětských vojsk, dokonce snad i diskuse o konzervativním křídle KSČ. Gorbačov se tomu vyhnul. Jen v jakýchci matných náznacích, které se dají vykládat různě, dotýkal se minulosti. Naší i vlastní. Jakoby se obával nazvat věci pravým jménem. A přitom akademicky diskutoval napěš zóně: "Pravdu, jen pravdu, jinak nic nedokážeš." Tak reagoval na hlas ze zástupu, že je třeba říkat pravdu... Jiný mu připomněl krédo: Mluv pravdu, miluj pravdu a přej pravdu jiným. Hus doplněný Voltaireem. Gorbačov z toho udělal závěr: "Ale také pravdivě jednej."

Přesto se již první den zmínil o roce 1969. Připomeňme, co řekl: "Československo jsem navštívil v roce 1969. Naši skupinu tvořili mladí straničtí pracovníci, kteří působili v Komsomolu, mládežnickém hnutí. Co jsme tu tehdy viděli a co vzal soudruh Usák na svá bedra? V ČSSR bylo 17 mládežnických organizací, zkrátka zmatek, stejně jako ve vědomí mladých. Ale přece jsem si zapamatoval, že se mládež snažila pochopit skutečnou pravdu. Bylo to obtížné období, ale bylo pochopeno, prožito rozumem i srdcem. Jsem velmi šťasten, že jsme byli v této nelehké době s vámi."

Co si z toho vybrat?

Je nesporné, že tu otevřeně podpořil Husáka, i když hned nato tu podporu rozmělnil nicotnými údaji o mládežnických organizacích, jakoby v tom tkvěla podstata tehdejší společenské situace. A ještě: Prožíval ono období násilné konzolidace "srdcem". S kým. S Leninským svazem mládeže, který rozehnal stejně jako Čechii dokonce i Husák, nebo s kolaboranty z SSM?

Podruhé se o konci šedesátých let vyjádřil při návštěvě ČKD: "V šedesátých letech jste se zastavili a byla z toho krize. V 70. letech jsme se zastavili my a teď máme "mokrák záda". Zastavit se ale nesmíme. Socialistické zřízení je humanistické, humánní a liberální a my toho využíváme ne tak,

jak je toho třeba. Polevujeme. A potom, než se vzpamatujeme, zastáváme. A stojí to námahu. Proto je u nás nutná přestavba. Po roce 1968 jste prošli velkou školou. Mnoho jste udělali. Ale stejně se nesmíme zastavit. I o tom jsme včera mluvili. Musíme jít dopředu. Půjdeme společně."

Zase nic konkrétního. První věta o nás, druhá o nich. Krize a "mokrý zá-
da..." Jen snad ten přívlastek "liberální" určený socialistickému zřízení zní z úst sovětského činitele víc než neobvykle. Lapsuslinguae?

Do třetice se vrátil k roku 1969 v Bratislavě, a opět jen v nezávazném povídání - ne v oficiálním dokumentu: "Poprvé jsme zde byl v roce 1969. Pro-
žili jsme spolu s vámi těžké období, ale prožili jsme ho důstojně, čestně. A přemýšleli jsme, co se stalo. Poctivě jsme se zamýšleli, prožili jsme tvrdou
školou. Těžší, než je škola života, není. Udělali jsme správné závěry. Podívej-
te se, jak Československo za toto období od roku 1968 pokročilo."

"půstojně" a "čestně" prožili vojenský přepad naší země? A že Českoslo-
vensko ekonomicky a politicky "pokročilo", to si nemyslí už ani školák základ-
ní školy...

Ani jednou však Gorbačov nehovořil o "bratrské pomoci", nikde se nezmí-
nil o "internacionální povinnosti zasahovat na obranu socialismu v jiné zemi",
což byla vždy zásada brežněvismu.

*

Mnozí byli výsledky Gorbačovovy návštěvy zklamáni. Je to přirozené. Ilu-
ze jsou nesmrtelné. Marasmus u nás dospěl již takových rozměrů, že se společ-
nost neobejde bez radikální reformy, bez systémových zásahů, které musejí pro-
vést i změny vedoucích osob. Své naděje na tyto nutné změny spojovali někteří
i s vlivem Gorbačova. V předvěš r jeho návštěvy se odehrál interní i veřejný
duel vyvolaný Bilákem, který v podstatě odmítl podněty sovětské přestavby,
protože by jich u nás mohly "konjunkturálně zneužít" protisocialistické živly.
Odpověděl mu v racionálním projevu Štrougal. Poprvé se rozestoupily i fronty:
Štrougal, Kapek, Adamec - proti nim Bilák a Fojtík. A nad nimi "Deus ex machi-
na" - Husák nezájímavě otevřené stanovisko.

Gorbačov přirozeně nepřišel do Prahy, aby tu pomohl řešit spory a pro-
blémy. Neopak, čím větší rozháranost vedoucí kliky, tím lépe bude jejich členy
ovládat. Nepodpořil však dogmatiky ve vedení KSČ, a to je snad jediný klad jeho
návštěvy. Navštívil Československo, aby upevnil svou pozici v Moskvě, a mohl
na jednání stál politbyra hodit podporu své politiky. Zvláště pak ještě tužší
politicko-ekonomické sepjetí obou států, vytváření společných podniků, inte-
grace, důsledné plnění československých dodávek, dlouhodobá spolupráce jdoucí
již přímo na kořen hospodářské samostatnosti Československa. Ještě více oceli,
plechů, strojů, bot, uranu..., zlepšení kvality československých výrobků, za-
chování dosavadního exportu v rublových relacích výhodných jen pro sovětského
partnere atd. "To jsem, tovarišči, přivezl z Prahy", řekl Gorbačov na první
schůzi svého politbyra.

*

Čas pro zásadní ústupky, které by mohly mít dobrý vliv i pro Československou
zřejmě ještě nepřišel. Jak známe praxi sovětské zahraniční politiky, rozhodnou
se v Moskvě k činům teprve tehdy, jsou-li k nim vývojem donuceni. Mohou-li
si zakrývat z bochníku a nesetkají se s odporem, dělají to bez jakýchkoliv
skrupulí. Jsou největší imperialistickou velmocí, můžeme-li její velikost podle
množství cizích okupovaných zemí, intervencí a vojensko-politických zásahů.

A další závěr. Jakýkoliv obrat si vždycky dávají dobře zaplatit. Těžší
propagandisticky z propouštění nevinných lidí z koncentračních táborů a vězení
a než jednou opustí Československo nebo Afganistan, natáhnou ruku a řeknou: "Co
za to?" *

Když vcházel Gorbačov Matyášovou branou na první nádvoří Pražského hradu,
ozval se ojedinělý výkřik: "Ať žije svoboda!" Televize jej zaznamenala a možná
i státní zaměstnanci v civilu, jimiž se to tam i jinde jen hemžilo.

Zaslechl jej i Gorbačov?

Nejspíš asi ne.

ZDENĚK HRUBÝ